

ΞΕΠΕΡΝΩΝΤΑΣ ΘΕΣΜΙΚΑ ΕΜΠΟΔΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΡΟΜΑ.

WS₂ – O₁

Πληροφορίες για το έργο

Ακρώνυμο έργου:	SERCo
Τίτλος έργου:	Social Entrepreneurship for Roma Communities
Αριθμός συμφωνίας:	JUST/2014/RDIS/AG/DISC/8096
Διαδικτυακή σελίδα έργου:	www.serco-project.eu
Εταίρος συγγραφής:	
Έκδοση εναφοράς:	Final
Ημερομηνία προετοιμασίας:	

Ιστορικό αρχείου:

Ημερομηνία	Έκδοση	Εταίρος / εταίροι	Περιγραφή
18/1/2016	Τελική	Θεοφίλη Σμπρίνη	

©SERCo – Social Entrepreneurship for Roma Communities 2016
With the support of the Equality & Citizenship Programme of the European Union.

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	4
1. Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	5
1.1 Έννοια	5
1.2 Βασικά χαρακτηριστικά.....	6
1.3 Πεδίο Δράσης των κοινωνικών επιχειρήσεων	7
1.4 Παραδείγματα κοινωνικών επιχειρήσεων	7
1.5 Μοντέλα Κοινωνικών Επιχειρήσεων	9
2. ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	11
2.1 Κανονισμοί σύστασης	11
2.2 Διαδικασίες σύστασης της κοινωνικής επιχείρησης.....	13
3. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ.....	14
3.1 Κοινότητες των Ρομά.....	14
3.2. Θεσμικές δομές	15
4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	16
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	16

Περίληψη

Η παρούσα εθνική αναφορά, αποτελεί μια προσπάθεια να προσδιοριστεί το νόμιμο πλαίσιο λειτουργίας των κοινωνικών επιχειρήσεων. Βασικός στόχος είναι να ξεπεραστούν τα θεσμικά εμπόδια για την προώθηση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα.

Η έλλειψη ενημέρωσης σχετικά με τις διαδικασίες που απαιτούνται για τη δημιουργία κοινωνικών επιχειρήσεων αποτελεί τις περισσότερες φορές εμπόδιο και σοβαρός λόγος για να παραιτηθεί κάποιος από την ιδέα της κοινωνικής επιχείρησης. Για το λόγο αυτό, κρίνεται σκόπιμο να διαλευκανθεί η νόμιμη διαδικασία και τα νόμιμα βήματα που οδηγούν στην ίδρυση της. Συγκεκριμένα, η παρούσα αναφορά θα αναλύσει θέματα όπως:

- Βασικά χαρακτηριστικά της κοινωνικής επιχείρησης, λειτουργίες, τομείς δραστηριοποίησης με αναφορά σε συγκεκριμένα παραδείγματα,
- Ανάλυση των διαφόρων τύπων κοινωνικής επιχείρησης και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους,
- Πλεονεκτήματα των κοινωνικών επιχειρήσεων συγκριτικά με άλλους τύπους επιχειρήσεων,
- Κανονισμοί ίδρυσης μιας κοινωνικής επιχείρησης, σύμφωνα με τον ισχύοντα νόμο,
- Βήμα προς βήμα ανάλυση της διαδικασίας για απόκτηση νομικής σύστασης και ίδρυση της κοινωνικής επιχείρησης,
- Προτάσεις / συστάσεις για την ομαλή ίδρυση της κοινωνικής επιχείρησης σε επίπεδο κοινοτήτων Ρομά και σε θεσμικό επίπεδο.

Τα παραπάνω θέματα θα αναλυθούν με βάση την ισχύουσα νομοθεσία για την κοινωνική επιχειρηματικότητα και θα διεξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα για τον τρόπο ανάπτυξης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα. Δεδομένου ότι η χρονοβόρα διαδικασία

σύστασης μιας κοινωνικής επιχείρησης αποτελεί εμπόδιο για τους δικαιούχους, η αναφορά αυτή θα καταδείξει τα βήματα και τον σωστό τρόπο ίδρυσής, ώστε να μην αποθαρρύνονται σε τυχόν εμπόδια που θα συναντήσουν.

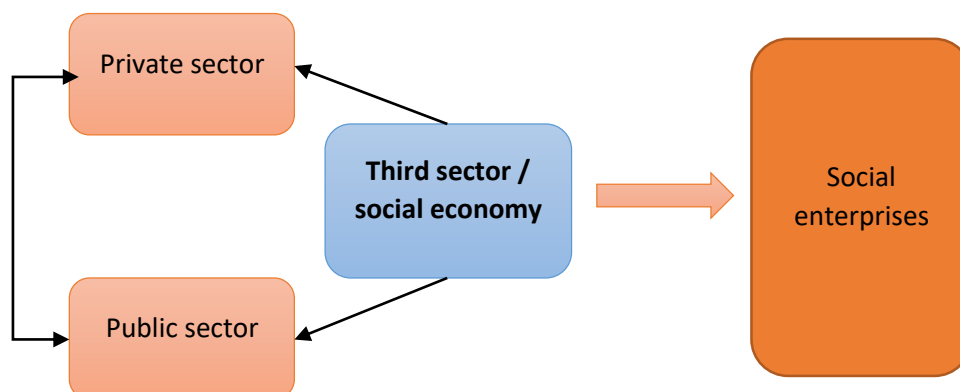
1. Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1.1 Έννοια

Η κοινωνική επιχείρηση αποτελεί ένα θεσμό νομικά κατοχυρωμένο με κοινωνικό σκοπό. Απευθύνεται σε ευάλωτους πληθυσμούς, όπως οι Ρομά, και έχει σαν στόχο την ένταξη τους στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο μέσω της επιχειρηματικότητας. Οι βασικές αρχές που διέπουν μια Κοινωνική Επιχείρηση είναι η αλληλεγγύη, η υπευθυνότητα, η δημοκρατική λήψη αποφάσεων και η υπεροχή του ατόμου έναντι του κεφαλαίου. Πρόκειται για μια άλλη όψη της επιχειρηματικότητας η οποία θέτει ως γνώμονα το γενικό και όχι το προσωπικό συμφέρον. Προσδιορίζεται δηλαδή ως ένας διαφορετικός τρόπος του επιχειρείν, ο οποίος αναφέρεται στην επιδίωξη κοινωνικών σκοπών.

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η έννοια της «κοινωνικής επιχείρησης» περιγράφει τον φορέα κοινωνικής οικονομίας, όπου πρωταρχικός στόχος είναι η ύπαρξη ενός θετικού κοινωνικού αντίκτυπου και όχι η δημιουργία κερδών (Social Business Initiative, Οκτώβριος 2011).

Στην ουσία πρόκειται για ένα νέο πεδίο ανάμεσα στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα και γι' αυτό έχουν αποδοθεί οι όροι «Τρίτο Σύστημα» ή «Τρίτος Τομέας» ή «Μη Κερδοσκοπικός Τομέας της Οικονομίας» ή «Τομέας της Αλληλέγγυας Οικονομίας». Το νέο αυτό πεδίο συστήνεται από άτυπες και τυπικές οργανώσεις, δομές, εταιρικά σχήματα, φορείς, συμπράξεις, ομάδες, συσπειρώσεις, συνεργίες και οργανισμούς που αναλαμβάνουν διάφορες κοινωνικοοικονομικές και κοινωνικοπολιτικές πρωτοβουλίες. Από πολιτικής απόψεως οι οργανισμοί αυτοί αποτελούν εθελοντικές συσπειρώσεις πολιτών που συγκροτούν ανεξάρτητες δομές, ώστε να δρουν αυτόνομα από τα πολιτικά κόμματα.

Από κοινωνική σκοπιά, δεδομένου ότι το κράτος αδυναμεί να σχεδιάσει αποτελεσματικές πολιτικές, η κοινωνική επιχείρηση αποτελεί μια μορφή καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού, ένα φορέα καινοτομίας, που καλύπτει ανάγκες που προκύπτουν από την αύξηση των ποσοστών της ανεργίας και της φτώχειας.

1.2 Βασικά χαρακτηριστικά

Οι κοινωνικές επιχειρήσεις στηρίζονται σε τρία θεμέλια: α) τις καθημερινές πρακτικές των ανθρώπων, β) τις συμβολικές συναλλαγές και σχέσεις που τους παρέχει το καθημερινό πλαίσιο της κοινοτικής ζωής και γ) της φιλοδοξίας, αξίες και επιθυμίες τους. Σύμφωνα με διερεύνηση που έχει γίνει σε διεθνές αλλά και σε εθνικό επίπεδο, τα βασικά χαρακτηριστικά των κοινωνικών επιχειρήσεων είναι τα ακόλουθα:

- έχουν σκοπό κυρίως την παροχή υπηρεσιών προς τα μέλη τους ή την κοινωνία, παρά την επιδίωξη κέρδους,
- η πρωτοβουλία προέρχεται από μια ομάδα πολιτών που αναζητούν μια ευκαιρία να αξιοποιήσουν τις επιχειρηματικές τους ιδέες σε συλλογικό επίπεδο,
- εφευρίσκουν καινοτόμες και δυναμικές λύσεις,
- το 40% κατ' ελάχιστο των εργαζομένων ανήκει υποχρεωτικά στις ευάλωτες ομάδες πληθυσμού,
- επωφελούνται από την εξοικονόμηση πόρων μέσω της εθελοντικής εργασίας,
- η συμμετοχή των νομικών προσώπων στην επιχείρηση δεν μπορεί να υπερβαίνει το 1/3 του συνόλου των μελών της. Δεν επιτρέπεται η συμμετοχή στην επιχείρηση των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.) που υπάγονται σε αυτούς. Εξάιρεση αποτελεί η Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης, στην οποία μπορούν να συμμετέχουν ως μέλη Ν.Π.Δ.Δ. με έγκριση του φορέα που τα εποπτεύει,
- έχουν ανεξάρτητη διοίκηση,
- τα μέλη τους είναι ισότιμα,
- εφαρμόζουν δημοκρατική διαδικασία λήψης αποφάσεων,
- αποδίδουν προτεραιότητα στα άτομα και την εργασία έναντι του κεφαλαίου κατά τη διανομή του εισοδήματος
- τα κέρδη διατίθενται ποσοστιαία, ετησίως (5% για το σχηματισμό αποθεματικού, έως 35% διανέμεται στους εργαζόμενους ως κίνητρο παραγωγικότητας, το υπόλοιπο ποσοστό διατίθεται για τις δραστηριότητες της επιχείρησης και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας).
- Μπορούν να έχουν πρόσβαση σε εξειδικευμένα προγράμματα χρηματοδότησης, όπως του ΟΑΕΔ, αλλά και σε δωρεές, χορηγίες και ενισχύσεις από ιδιωτικές επιχειρήσεις.

1.3 Πεδίο Δράσης των κοινωνικών επιχειρήσεων

Το πεδίο δράσης των κοινωνικών επιχειρήσεων τοποθετείται ανάμεσα στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα, χωρίς να αποτελούν μέρος κανενός από τους δυο τομείς. Είναι γεγονός όμως ότι υπάρχει στενή συνεργασία μεταξύ τους, τόσο σε επιχειρηματικά εγχειρήματα, όσο και σε πιο περίπλοκες εμπορικές σχέσεις.

Η κοινωνική επιχείρηση δραστηριοποιείται είτε στον τομέα της παραγωγής, είτε στο εμπόριο, είτε στην παροχή υπηρεσιών. Παρόλα αυτά, πρωταρχική δραστηριότητα είναι η υποστήριξη ενός κοινωνικού σκοπού και η εξυπηρέτηση συγκεκριμένης ομάδας πολιτών. Για το λόγο αυτό, καλύπτονται συλλογικές ανάγκες που δεν εξυπηρετούνται μέσω του δημόσιου ή ιδιωτικού τομέα, όπως παραγωγή παραδοσιακών ή καινοτόμων αγαθών και παροχή υπηρεσιών. Η κοινωνική αποστολή της κοινωνικής επιχείρησης επηρεάζει άμεσα την φύση της οικονομικής δραστηριότητας.

Ένας από τους τομείς δραστηριοποίησης είναι η **παραγωγή και πώληση αγαθών και υπηρεσιών**. Η διαφορά με τις παραδοσιακές Μη Κερδοσκοπικές Οργανώσεις (ΜΚΟ) που δραστηριοποιούνται οικονομικά, με σκοπό να διατηρήσουν ή και να αυξήσουν την περιουσία τους, ώστε να έχουν τα μέσα για την επίτευξη του κοινωφελούς τους σκοπού, είναι ότι ασχολούνται απευθείας με την παραγωγή αγαθών και παροχή υπηρεσιών σε ανθρώπους σε συνεχή βάση.

Επιπλέον, οι κοινωνικές επιχειρήσεις λειτουργούν και ως **προμηθευτές ιδιωτικών εταιριών**. Για παράδειγμα, αρκετές από αυτές παρέχουν υπηρεσίες καθαριότητας ή υπηρεσίες αλληλογραφίας και διανομής. Άλλες κοινωνικές επιχειρήσεις πωλούν μέσω χονδρεμπορίου τρόφιμα, λουλούδια ή άλλα προϊόντα σε σημαντικές επιχειρήσεις λιανικής πώλησης.

1.4 Παραδείγματα κοινωνικών επιχειρήσεων

Συνοπτικά, οι δυνητικοί τομείς δραστηριοποίησης των κοινωνικών επιχειρήσεων είναι οι ακόλουθοι:

Ο αγροτουρισμός, είναι μορφή ήπιου τουρισμού κατά την οποία οι επισκέπτες μένουν σε αγρόκτημα και συμμετέχουν σε αγροτικές εργασίες. Σημείο αναφοράς των διακοπών σε ένα αγρόκτημα-ξενώνα είναι η άμεση επαφή του επισκέπτη με την αγροτική ζωή, τις καλλιέργειες, με την φύση, τη χλωρίδα και την πανίδα, κάτι το ιδιαίτερο για το μεγαλύτερο ποσοστό του σύγχρονου Ευρωπαίου πολίτη, κατοίκου αστικής περιοχής. Πέρα από την υποδοχή και τη φιλοξενία του επισκέπτη σε ένα περιβάλλον λιτό με τοπικό χαρακτήρα και όλες τις απαραίτητες ανέσεις, προβλέπεται και η ενεργή συμμετοχή του τουρίστα σε ένα σύνολο δραστηριοτήτων.

Μερικά παραδείγματα δραστηριοποίησης περιλαμβάνουν τα εξής:

- τη δημιουργία καταλυμάτων (ξενώνες, ενοικιαζόμενα διαμερίσματα, δωμάτια),
- τη δημιουργία παραδοσιακών χώρων εστίασης, όπου χαρακτηρίζονται από την προσφορά φημισμένων τοπικών προϊόντων, τεχνικών και παραδοσιακών συνταγών.
- τη δημιουργία μονάδων μεταποίησης αγροτικών προϊόντων, όπου μεταποιούν ή/και διαθέτουν ζωικά προϊόντα (τυροκομικά, αυγά, μέλι, κρέας, αλλαντικά κλπ) και φρούτα και λαχανικά στους φιλοξενούμενους τους.
- πρατήρια τοπικών προϊόντων, που διαθέτουν στην λιανική προϊόντα προερχόμενα μόνο από την τοπική παραγωγή (τρόφιμα ή τεχνήματα).
- επισκέψιμα αγροκτήματα με ξεναγήσεις στα πλαίσια πολιτιστικών ή/και οικολογικών δραστηριοτήτων, με σκοπό να ενημερώσει σχετικά με τις μεθόδους παραγωγής που χρησιμοποιούν.
- αγροτουριστικές δραστηριότητες. Πρόκειται για επιχειρήσεις που διοργανώνουν περιηγήσεις ή/και υπαίθριες δραστηριότητες όπως υπασία, πεζοπορία, μαθήματα χορού, μαθήματα παραδοσιακής μαγειρικής, συμμετοχή σε αγροτικές εργασίες κλπ.

Διαχείριση απορριμμάτων, αποβλήτων και υδάτινων πόρων. Σχετίζεται με την προστασία του περιβάλλοντος από αέριους ρίπους, αξιοποίηση των ανακυκλώσιμων υλικών για την παραγωγή βιομάζας και βιοαερίου, αφαλάτωση υπογείων και θαλάσσιων υδάτων, αξιοποίηση επικίνδυνων και μη επικίνδυνων βιομηχανικών αποβλήτων με τη μετατροπή τους σε εναλλακτικό καύσιμο - πρώτη ύλη για άλλες δραστηριότητες και εμπορεύσιμα παραπροϊόντα.

Η χειροτεχνία περιλαμβάνει την προώθηση και πώληση χειροποίητων αντικειμένων που γίνονται από φυσικά υλικά, όπως υφαντά, κεντήματα, παραδοσιακές στολές, κ.α.,

Η παραγωγή και προώθηση βιολογικών και τοπικών προϊόντων (τσίπουρο, λάδι, μαστίχα, τραχανάς, χυλοπίτες, κ.λ.π), η παραγωγή γλυκών και προϊόντων εστίασης, προώθηση και διάθεση τοπικών παραδοσιακών προϊόντων όπως μαρμελάδες, γλυκά και τοπικά κρασιά. Επίσης, ένα άλλο πεδίο δραστηριοποίησης στον τομέα αυτό είναι η κατασκευή και λειτουργία θερμοκηπίων, όπως σαλιγκαριών και μανιταριών.

Η τροφοδοσία εκδηλώσεων (catering), με πελάτες, τόσο ιδιώτες όσο και φορείς του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα.

Οι προνοιακές και πολιτιστικές επιχειρήσεις Στον τομέα της υγείας, υπάρχουν κοινωνικές επιχειρήσεις και συνεταιρισμοί για τη φροντίδα ηλικιωμένων και ομάδων με ειδικά προβλήματα υγείας. *Επίσης*, έχουν δημιουργηθεί εταιρίες παροχής υπηρεσιών για προσπελάσιμα συστήματα μεταφορών, όπως εταιρίες ταξί και λεωφορείων, καθώς και τεχνικές εταιρίες με εξειδίκευση στην κατασκευή προσπελάσιμων χώρων (κυρίως για άτομα με ειδικές ανάγκες). Τέλος, δραστηριοποιούνται εταιρίες πληροφορικής - παροχής εξειδικευμένων υπηρεσιών για αναπήρους, ηλικιωμένους, κ.τ.λ. Στον τομέα του πολιτισμού έχουν δημιουργηθεί διάφορα μουσεία, βιβλιοθήκες, πολιτιστικά κέντρα, κ.ά. καθώς και συμβουλευτικές εταιρείες διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς και της τοπικής πολιτιστικής ανάπτυξης.

Επιχειρήσεις εναλλακτικής ενέργειας. Αξιοποίηση ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και παραγωγή πλούτου που θα κατανεμηθεί τοπικά δηλαδή σε μέλη, αγρότες, εργαζόμενους και συνεργάτες. Χαμηλού κόστους παρεμβάσεις σε κτίρια απόρων, όπως μονώσεις σε ταράτσες, κατασκευή, διαμόρφωση και συντήρηση κήπων και αποκαταστάσεις (παραδοσιακών) κτιρίων, αποψιλώσεις μεγάλων εκτάσεων, συσσώρευση και απομάκρυνση άχρηστων υλικών. Οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας αποτελεί μία από τις πιο ελπιδοφόρες εφαρμογές της κοινωνικής οικονομίας, τόσο διότι η ενεργή συμμετοχή των πολιτών είναι καθοριστικός παράγοντας για την αντιστροφή των καταστροφικών επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής παγκοσμίως, αλλά και γιατί ο συνδυασμός του συστήματος των εγγυημένων τιμών με το συνεταιριστικό μοντέλο και τα σωστά χρηματοδοτικά εργαλεία, μπορούν να αποτελέσουν μια ρεαλιστική απάντηση στην κλιμακούμενη οικονομική κρίση και δίοδο ανάκαμψης των τοπικών οικονομιών.

Έπιπλα, η κατασκευή επίπλων από επαναχρησιμοποίηση παλαιών και διανομή σε φτωχούς και ιδρύματα. Επίσης, η επαναχρησιμοποίηση ηλεκτρικών συσκευών, ρούχων και φαρμάκων αποτελεί μια δραστηριότητα των κοινωνικών επιχειρήσεων.

Εκπαίδευση – Κοινωνική αλληλεγγύη. Στον τομέα της παιδείας και επιμόρφωσης δραστηριοποιούνται μη κερδοσκοπικές εταιρείες μελετών ερευνών και σπουδών, τοπικές εφημερίδες, περιοδικά και βιβλία. Επίσης, πραγματοποιούνται σεμινάρια επαγγελματικής κατάρτισης και εξειδίκευσης. Στον τομέα της κοινωνικής αλληλεγγύης δραστηριοποιούνται κοινωνικά παντοπωλεία, κοινωνικά φαρμακεία-ιατρεία κ.ά. παρέχοντας τρόφιμα, φάρμακα, προϊόντα ένδυσης, ιατρική περίθαλψη κ.α. σε άπορους, φτωχούς, ανέργους κ.τ.λ.

1.5 Μοντέλα Κοινωνικών Επιχειρήσεων

Α. Συνεταιρισμός

Αποτελεί μια αυτόνομη ένωση προσώπων που ενώνονται εθελοντικά για να ικανοποιήσουν τις κοινές οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές ανάγκες και τις φιλοδοξίες τους μέσω μιας από κοινού κύριας και δημοκρατικά ελεγχόμενης επιχείρησης και συνήθως έχουν εμπορικό χαρακτήρα. Ο συνεταιρισμός θεωρείται προσωπική εταιρεία γιατί αποτελεί ένωση προσώπων και όχι ένωση κεφαλαίων. Τα βασικά χαρακτηριστικά του είναι ο μη κερδοσκοπικός χαρακτήρας του, το μεταβλητό του κεφαλαίου αλλά και το μεταβλητό του αριθμού των συνεταίρων. Κάποιες από τις βασικές δραστηριότητες των συνεταιρισμών περιλαμβάνουν, τη συγκέντρωση, αποθήκευση, μεταφορά και πώληση, στο εσωτερικό της χώρας ή στο εξωτερικό, προϊόντων οικιακής οικονομίας, την απόκτηση κατά κυριότητα ή μίσθωση αστικών και αγροτικών ακινήτων για τη δημιουργία κάθε είδους τουριστικών εγκαταστάσεων, τη συνεργασία με ομοειδείς φορείς και επαγγελματίες κάθε είδους οργανώσεις και ιδιώτες για την προώθηση και πώληση των ιδίων προϊόντων και άλλων που προέρχονται από τρίτους, τη συμμετοχή σε εθνικά και ευρωπαϊκά προγράμματα και πρωτοβουλίες, την αξιοποίηση και ανάδειξη των παραδοσιακών επαγγελματιών κ.α.

Β. Εταιρία περιορισμένης ευθύνης

Η Εταιρία Περιορισμένης Ευθύνης αποτελεί έναν ενδιάμεσο τύπο μεταξύ των προσωπικών και κεφαλαιουχικών εταιριών και από οικονομική άποψη προορίζεται για επιχειρήσεις μεσαίου μεγέθους αποφεύγοντας με αυτό τον τρόπο τα μειονεκτήματα που παρουσιάζουν οι προσωπικές και οι κεφαλαιουχικές εταιρίες.

Γ. Κοινωνικός συνεταιρισμός περιορισμένης ευθύνης (Κοι.Σ.Π.Ε.)

Αποτελεί Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου, με περιορισμένη ευθύνη των μελών του με βασικό στόχο την κοινωνικοοικονομική ενσωμάτωση και επαγγελματική ένταξη των ατόμων με σοβαρά ψυχοκοινωνικά προβλήματα, συμβάλλοντας με αυτό τον τρόπο στην κατά το δυνατόν οικονομική τους αυτάρκεια. Στην Ελλάδα, οι κοινωνικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις (Κοιν.Σ.Επ.) ανάλογα με τον σκοπό που εξυπηρετούν διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες:

- Κοιν.Σ.Επ. ένταξης. οι οποίες αφορούν στην ένταξη στην οικονομική και κοινωνική ζωή των ατόμων που ανήκουν στις Ευάλωτες Ομάδες Πληθυσμού δηλαδή τις ομάδες εκείνες του πληθυσμού που η ένταξή τους στην κοινωνική και οικονομική ζωή εμποδίζεται από σωματικά και ψυχικά αίτια ή λόγω παραβατικής συμπεριφοράς. Σε αυτές ανήκουν άτομα με αναπηρίες (σωματικές ή ψυχικές ή νοητικές ή αισθητηριακές), εξαρτημένα ή απεξαρτημένα από ουσίες άτομα, οροθετικοί, φυλακισμένοι/αποφυλακισμένοι, ανήλικοι παραβάτες. Ποσοστό 40% κατ' ελάχιστον των εργαζομένων στις Επιχειρήσεις αυτές ανήκουν υποχρεωτικά στις Ευάλωτες Ομάδες Πληθυσμού.
- Κοιν.Σ.Επ. κοινωνικής φροντίδας. οι οποίες αφορούν στην παραγωγή και παροχή προϊόντων και υπηρεσιών κοινωνικού προνοιακού χαρακτήρα σε συγκεκριμένες ομάδες πληθυσμού, όπως οι ηλικιωμένοι, τα βρέφη, τα παιδιά, τα άτομα με αναπηρία και τα άτομα με χρόνιες παθήσεις.
- Κοιν.Σ.Επ. συλλογικού και παραγωγικού σκοπού, οι οποίες αφορούν την παραγωγή προϊόντων και παροχή υπηρεσιών για την ικανοποίηση των αναγκών της συλλογικότητας (πολιτισμός, περιβάλλον, οικολογία, εκπαίδευση, παροχές κοινής ωφέλειας, αξιοποίηση τοπικών προϊόντων, διατήρηση παραδοσιακών δραστηριοτήτων και επαγγελμάτων κ.α.) που προάγουν το τοπικό και συλλογικό συμφέρον, την προώθηση της απασχόλησης, την ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής και την ενδυνάμωση της τοπικής ή περιφερειακής ανάπτυξης.

Δ. Αστική – Μη κερδοσκοπική εταιρία (Α.Μ.Κ.Ε.)

Αποτελεί φορέα εταιρικής δραστηριότητας, που αποσκοπεί στη μη διανομή κερδών στους εταίρους κατά το τέλος της χρήσης. Τα κέρδη μιας Α.Μ.Κ.Ε. πρέπει να επανεπενδύονται στην εταιρεία. Όσον αφορά στις εισφορές των εταίρων μπορούν να συνίστανται σε εργασία τους, σε χρήματα ή σε άλλα αντικείμενα, καθώς και σε κάθε άλλη παροχή και όλοι οι εταίροι είναι υποχρεωμένοι σε ίσες εισφορές.

Ε. Το Μοντέλο Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας της Κοινωνικής Δικαιόχρησης (Social Franchising).

Αποτελεί στην ουσία ένα δίκτυο κοινωνικών επιχειρήσεων, οι οποίες αποτελούν κοινές επιχειρήσεις των ιδρυτών τους στη βάση της ισοτιμίας, ενώ η δράση τους συντονίζεται από μία «μητρική» επιχείρηση, η οποία είναι η δικαιοπάροχος. Αυτή στην ουσία καθοδηγεί και υποστηρίζει επιχειρηματικά τις υπόλοιπες κοινωνικές επιχειρήσεις και φροντίζει να τις εφοδιάζει με συγκεκριμένα διακριτικά χαρακτηριστικά, προωθεί τα προϊόντα τους σε ενιαίο δίκτυο πωλήσεων και εφαρμόζει σε όλες μια κοινή στρατηγική ανάπτυξης.

Η νομική μορφή της Κοιν.Σ.Επ. είναι προτιμητέα διότι:

- Προβλέπει την ταυτόχρονη επιδίωξη κοινωνικού και οικονομικού σκοπού.
- Επιτρέπει τη δραστηριοποίηση σε πολλαπλές οικονομικές δραστηριότητες.
- Τονίζει τη συλλογική διάσταση χωρίς να προϋποθέτει ιδιαίτερα μεγάλο αριθμό ιδρυτικών μελών, όπως στην περίπτωση των αγροτικών και των αστικών συνεταιρισμών.
- Επιτρέπει με σχετική ευκολία την αλλαγή της σύνθεσης των μελών.
- Διασφαλίζει ότι κάθε μέλος συμμετέχει με μία ψήφο.
- Δεν απαιτεί συγκεκριμένο κεφάλαιο, όπως συμβαίνει στις ΕΠΕ και στις ΑΕ.
- Επιτρέπει την περιορισμένη διανομή κερδών μόνο στους/στις εργαζομένους/ες, γεγονός που αποτελεί επιπλέον δικλείδα ασφαλείας για την προσήλωση στις αρχές της κοινωνικής οικονομίας.

2. ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

2.1 Κανονισμοί σύστασης

Ο νόμος 4019/2011 “Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα” θεσμοθετεί την Κοινωνική Επιχειρηματικότητα, αποτελεί συνέχεια των νόμων 2716/1999 και 1667/1986, που εδραιώνουν ένα θεσμικό πλαίσιο για τους Κοινωνικούς Συνεταιρισμούς Περιορισμένης Ευθύνης (Κοι.Σ.Π.Ε.), ενώ δημιουργεί το νομικό τύπο της Κοινωνικής Συνεταιριστικής Επιχείρησης ως μορφής επιχειρηματικής δράσης στην Ελλάδα. Πιο συγκεκριμένα στο άρθρο 1, παρ. 1 ορίζεται ότι: *“Κοινωνική Οικονομία” είναι το σύνολο των οικονομικών, επιχειρηματικών, παραγωγικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων, οι οποίες αναλαμβάνονται από νομικά πρόσωπα ή ενώσεις προσώπων, των οποίων ο καταστατικός σκοπός είναι η επιδίωξη του συλλογικού οφέλους και η εξυπηρέτηση γενικότερων κοινωνικών συμφερόντων”*.

Μαζί με τις Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις δημιουργήθηκε και το Μητρώο Κοινωνικής Οικονομίας που τυποποιεί την Κοινωνική Επιχειρηματικότητα μέσα από έναν νομικό θεσμό. Ωστόσο, η τυποποίηση γίνεται με γραφειοκρατικά κριτήρια, όπως η κατάθεση

καταστατικού και εγγράφων όχι όμως με γνώμονα το ποιοτικό κοινωνικό έργο ή τη βιωσιμότητα της κοινωνικής επιχείρησης.

Οι Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις, (Κοιν.Σ.Επ.) αποκτούν νομική προσωπικότητα με την καταχώριση τους στο Μητρώο Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας. Το Μητρώο υπάγεται στο Τμήμα Κοινωνικής Οικονομίας της Διεύθυνσης Κοινωνικής Προστασίας του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας (Ν. 4019/2011, άρθρο 14, παρ.1).

Η λειτουργία των Κοινωνικών Επιχειρήσεων περιορίζεται, με αυτό τον τρόπο, σε ένα νομικό τύπο με περιορισμένους τομείς δραστηριότητας, όπως θεσπίζονται στο άρθρο 2 παρ. 2 του νόμου 4019/2011:

α) Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Ένταξης, β) Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Κοινωνικής Φροντίδας, γ) Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Συλλογικού και Παραγωγικού Σκοπού.

Ο νόμος 4019/2011 ορίζει ως φορείς της Κοινωνικής Οικονομίας, αστικούς συνεταιρισμούς όπως αυτοί περιγράφονται στο άρθρο 2 παρ. 1 και τους Κοινωνικούς Συνεταιρισμούς Περιορισμένης Ευθύνης του νόμου 2716/1999.

“Θεσπίζεται η Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση (Κοιν.Σ.Επ.), ως φορέας της Κοινωνικής Οικονομίας. Είναι αστικός συνεταιρισμός με κοινωνικό σκοπό και διαθέτει εκ του νόμου την εμπορική ιδιότητα. Τα μέλη της Κοιν.Σ.Επ. μπορούν να είναι, είτε φυσικά πρόσωπα, είτε φυσικά πρόσωπα και νομικά πρόσωπα. Τα μέλη της συμμετέχουν σε αυτήν με μια ψήφο, ανεξάρτητα από τον αριθμό των συνεταιριστικών μερίδων που κατέχουν” .

Το νομικό καθεστώς της εδραίωσης και διαχείρισης μιας Κοινωνικής Συνεταιριστικής Επιχείρησης ορίζεται από τον νόμο 1667/1986 για τους Αστικούς Συνεταιρισμούς. Η κατάταξη των Κοιν.Σ.Επ. στην κατηγορία των συνεταιρισμών αντί ως ξεχωριστού τύπου ή υποκατηγορίας για τους προϋπάρχοντες τύπους, αποκλείει τις βιώσιμες Αστικές Μη Κερδοσκοπικές.

Η διαφορά μεταξύ κερδοσκοπικών και μη κερδοσκοπικών επιχειρήσεων, εδράζεται στον τρόπο διανομής των κερδών της σε μετόχους. Συνεπώς, οι Κοιν.Σ.Επ, όπως προκύπτει και από το άρθρο 7 του ν. 4019/2011 που αφορά στη διανομή κερδών, δεν μπορούν να είναι κερδοσκοπικού χαρακτήρα, ωστόσο υπάρχει ασάφεια σχετικά με τον χαρακτήρα των Κοιν.Σ.Επ. κατά την αντιμετώπισή τους από τη φορολογική διοίκηση και αυτό φαίνεται να διαφέρει από περιοχή σε περιοχή της χώρας, λόγω της διαφορετικής αντιμετώπισής τους από Δ.Ο.Υ σε Δ.Ο.Υ. Μέχρι στιγμής δεν υπάρχει επίσημη γραμμή από τη Γενική Γραμματεία Δημοσίων Εσόδων προς τις Δ.Ο.Υ και η αντιμετώπισή τους γίνεται από την εκάστοτε ερμηνεία των Δ.Ο.Υ αναφορικά με το είδος της επιχείρησης που είναι την κατάταξη με βάση τις δραστηριότητές τους και τον τηρούμενο τύπο φορολογικών βιβλίων.

“Άρθρο 7: Διανομή κερδών

1. Τα κέρδη της Κοινωνικής Συνεταιριστικής Επιχείρησης δεν διανέμονται στα μέλη της, εκτός αν τα μέλη αυτά είναι και εργαζόμενοι σε αυτή, οπότε εφαρμόζεται η παράγραφος 2.
2. Τα κέρδη διατίθενται ετησίως κατά ποσοστό 5% για το σχηματισμό αποθεματικού, κατά ποσοστό έως 35% διανέμονται στους εργαζόμενους της επιχείρησης ως κίνητρο παραγωγικότητας σύμφωνα με τα οριζόμενα στο καταστατικό τους και το υπόλοιπο διατίθεται για τις δραστηριότητες της επιχείρησης και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.”

Ωστόσο, απουσιάζει, η θεσμοθέτηση εργαλείων που θα διευκόλυναν τη λειτουργία του θεσμού, όπως είναι τα χρηματοδοτικά εργαλεία, στα οποία γίνεται μεν αναφορά, αλλά μέχρι σήμερα δεν έχουν τεθεί σε λειτουργία, όπως και τα οικονομικά κίνητρα και τα μέτρα στήριξης του άρθρου 10 του νόμου. Ειδικότερα, σε ότι αφορά στις φορολογικές απαλλαγές, αυτές καταργήθηκαν με το Ν. 4110/2013 άρθρο 10 παρ.2, ενώ αναφέρεται ρητά πως η διανομή των κερδών δεσμεύεται για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Η νέα φορολογική ρύθμιση του ανωτέρω νόμου φέρνει στο επίκεντρο το ερώτημα “γιατί οι Κοιν.Σ.Επ. υπόκεινται στη φορολογία εισοδήματος για τα κέρδη τους;” αφού αυτό λειτουργεί ως αντικίνητρο για την ίδρυση και λειτουργία Κοιν.Σ.Επ., αλλά και της Κοινωνικής Οικονομίας γενικότερα, αντί να δοθούν τα κίνητρα του άρθρου 10.

2.2 Διαδικασίες σύστασης της κοινωνικής επιχείρησης

13

Για τη σύσταση της Κοιν.Σ.Επ. τηρείται η διαδικασία ίδρυσης ενός αστικού συνεταιρισμού. Το καταστατικό πρέπει να υπογράφεται από επτά τουλάχιστον πρόσωπα, αν πρόκειται για Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης, και από πέντε τουλάχιστον πρόσωπα αν πρόκειται για Κοιν.Σ.Επ. Κοινωνικής Φροντίδας ή Συλλογικού Σκοπού. Ενδεικτικό πρότυπο καταστατικό διατίθεται σε ηλεκτρονική μορφή από το διαδικτυακό τόπο του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης.

Οι «Κοιν.Σ.Επ.» εγγράφονται στο Μητρώο Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας. Οι Κοιν.Σ.Επ. υποχρεούνται πριν από την έναρξη της δραστηριότητάς τους να υποβάλουν, για την καταχώρισή τους στο Μητρώο αυτό, αίτηση καθώς και τα δικαιολογητικά που απαιτούνται για την εγγραφή. Η υποβολή της αίτησης και των δικαιολογητικών μπορεί να γίνεται και ηλεκτρονικά.

Η υποβολή της δήλωσης έναρξης εργασιών της Κοιν.Σ.Επ. στην αρμόδια Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία γίνεται μετά τη χορήγηση της βεβαίωσης εγγραφής στο Μητρώο Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας. Στη σφραγίδα, στα έντυπα, στα έγγραφα και στις συμβάσεις που συνάπτουν οι Κοιν.Σ.Επ. αναγράφεται υποχρεωτικά ο αριθμός εγγραφής τους στο Μητρώο. Το ετήσιο πρόγραμμα των Κοιν.Σ.Επ., καθώς και ο απολογισμός εκτέλεσης αυτού αναρτώνται υποχρεωτικώς στο διαδίκτυο, στην ηλεκτρονική σελίδα του Μητρώου.

Συνοπτικά, τα βήματα που ακολουθούνται τη σύσταση των Κοιν.Σ.Επ., είναι να τα ακόλουθα:

Βήμα 1: Δημιουργία καταστατικού υπογεγραμμένο από τα ιδρυτικά μέλη.

Βήμα 2: Εγγραφή στο Τμήμα Μητρώου Κοινωνικής Οικονομίας.

Οι υποψήφιοι για να υποβάλουν αίτημα εγγραφής, υποχρεούνται να υποβάλλουν τα εξής δικαιολογητικά:

- Το καταστατικό της Κοιν.Σ.Επ. υπογεγραμμένο από τα ιδρυτικά μέλη,
- Αίτηση εγγραφής συμπληρωμένη,
- Υπεύθυνη δήλωση, υπογεγραμμένη ξεχωριστά από κάθε ιδρυτικό μέλος, περί συμμετοχής ή μη σε άλλη Κοιν.Σ.Επ.,
- (Μόνο οι Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης) Υπεύθυνη δήλωση περί τήρησης του κριτηρίου απασχόλησης ατόμων από ευάλωτες ομάδες πληθυσμού σε ποσοστό τουλάχιστον 40%. Επίσης, έγγραφο έγκρισης εποπτεύοντα φορέα σε περίπτωση συμμετοχής ΝΠΔΔ.

Το Τμήμα Μητρώου αφού ελέγξει τα υποβληθέντα στοιχεία, προβαίνει σε εγγραφή της Κοιν.Σ.Επ. στο Μητρώο και στην έκδοση βεβαίωσης εγγραφής, η οποία χρησιμοποιείται για την έναρξη δραστηριότητας στην Δ.Ο.Υ. Ακολουθεί η σήμανση του καταστατικού και η αποστολή του στην Κοιν.Σ.Επ.

Βήμα 3: Έναρξη δραστηριότητας στην εφορία.

Βήμα 4: Υποβολή συμπληρωματικών δικαιολογητικών στο Μητρώο Κοινωνικής Οικονομίας:

- Αίτηση καταχώρισης πρόσθετων στοιχείων (ακριβή διεύθυνση της έδρας της, τη Δ.Ο.Υ στην οποία υπάγεται, Α.Φ.Μ. και Κ.Α.Δ., το ετήσιο πρόγραμμα δραστηριοτήτων και τη σύνθεση της Διοικούσας Επιτροπής)
- Βεβαίωση Έναρξης Δραστηριότητας στην εφορία.
- Πρακτικό συγκρότησης σε σώμα της Διοικούσας Επιτροπής.
- Ετήσιο Πρόγραμμα Δραστηριοτήτων και Απολογισμού.

3. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

3.1 Κοινότητες των Ρομά

Αρκετές μελέτες έχουν δείξει ότι τα προγράμματα κοινωνικής επιχειρηματικότητας σε κοινότητες Ρομά μπορεί να μην έχουν τις προσδοκώμενες κοινωνικές επιπτώσεις εάν δεν υλοποιούνται παράλληλα με άλλα αναπτυξιακά έργα, στους τομείς της εκπαίδευσης, των κοινωνικών υπηρεσιών και των υποδομών. Αυτό σημαίνει ότι τα έργα που καλύπτουν τους παραπάνω τομείς καθώς και της κοινωνικής οικονομίας θα πρέπει να είναι αλληλένδετα και μέρος ενός συνολικού και ολοκληρωμένου, σχεδίου ανάπτυξης σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, ώστε να επιφέρουν πραγματική αλλαγή.

Οι θεσμικές δομές που είναι υπεύθυνες για την εφαρμογή των πολιτικών ένταξης για ευάλωτες ομάδες και ιδιαίτερα την ενσωμάτωση των Ρομά, είναι κρίσιμες για την επιτυχία των κοινωνικών επιχειρήσεων σε κοινότητες Ρομά. Ωστόσο, ο βαθμός της αποτελεσματικότητας τους όσο αφορά την εφαρμογή των πολιτικών σε τοπικό επίπεδο, είναι αμφίβολος. Για αυτό το λόγο, είναι σημαντικό να ενσωματωθεί η δράση τους καλύτερα σε τοπικά αναπτυξιακά σχέδια και στρατηγικές. Επιπλέον, θα πρέπει επίσης να αναγνωριστεί η αξία της κοινωνικής οικονομίας για την επίτευξη των στόχων τους. Ένα παράδειγμα αυτού θα μπορούσε να είναι η παροχή οικονομικών κινήτρων σε Ρομά, ώστε να μπορούν να δηλώνουν τις δραστηριότητές τους νόμιμα και να αποκτήσουν πρόσβαση σε υπηρεσίες υποστήριξης που θα τους βοηθήσουν να ολοκληρώσουν την μετάβαση τους από την άτυπη στην επίσημη οικονομία.

Ένα από τα θέματα που έχει καταγραφεί σε άλλα έργα κοινωνικής οικονομίας είναι η έλλειψη υποστήριξης και παροχής συμβουλών σε αυτές τις επιχειρήσεις, ειδικά για τους πρώτους μήνες μετά την ίδρυση τους. Η έλλειψη τέτοιων δομών στήριξης, έχει σαν αποτέλεσμα, πολλές από αυτές τις επιχειρήσεις να μην είναι σε θέση να παραμείνουν σε λειτουργία για μεγάλο χρονικό διάστημα. Αυτό είναι σε συνδυασμό με την έλλειψη οικονομικών κεφαλαίων που μπορεί να χρειαστούν κατά τους πρώτους μήνες της λειτουργίας τους. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να δημιουργηθούν κατάλληλοι μηχανισμοί, για την υποστήριξη αυτών των επιχειρήσεων και μετά την ίδρυσή τους, με σκοπό να καταστούν βιώσιμες σε μακροπρόθεσμη βάση.

Λόγω των περιορισμένων ανθρώπινων, οικονομικών και υλικών κεφαλαίων, οι κοινωνικές επιχειρήσεις Ρομά που δημιουργούνται μέσω προγραμμάτων έχουν πρόσβαση κυρίως σε τοπικές αγορές. Επίσης, λόγω της προκατάληψης και των διακρίσεων που αντιμετωπίζουν οι κοινότητες Ρομά, οι κοινωνικές επιχειρήσεις δεν θα μπορούν να προωθήσουν εύκολα τα προϊόντα και τις υπηρεσίες τους σε πελάτες που δεν προέρχονται από την δικιά τους κοινότητα. Για τους λόγους αυτούς, οι τοπικές αρχές και άλλοι δημόσιοι οργανισμοί θα μπορούσαν να είναι οι πρώτοι πελάτες για κοινωνικές επιχειρήσεις Ρομά που προσφέρουν κοινωνικές υπηρεσίες, όπως η ανακύκλωση, μικρές επισκευές και εργασίες αποχέτευσης.

3.2. Θεσμικές δομές

Η τόνωση της συνεκτικότητας του κοινωνικού ιστού αποτελεί κύριο μέλημα της κεντρικής διοίκησης και της τοπικής αυτοδιοίκησης. Για την επίτευξη του σκοπού αυτού, επιβάλλεται η υιοθέτηση πρακτικών για τη βελτίωση των συνθηκών συμβίωσης και την ενίσχυση του αλληλοσεβασμού ανάμεσα σε ετερόκλητες πολιτισμικά ομάδες.

Ακολουθούν λοιπόν κάποιες συστάσεις προς τα δεσμικά όργανα του κράτους, ώστε να βοηθήσουν στην ενεργοποίηση πρωτοβουλιών στα πλαίσια της κοινωνικής ένταξης των Ρομά και της οικονομικής τους αυτονόμησης. Πρόκειται για μια διαδικασία επωφελή για αμφότερους, στην κατεύθυνση της υπεράσπισης και περαιτέρω εμβάθυνσης ενός κράτους δικαίου.

- 1) Αναγνώριση και καταγραφή της πραγματικής κατάστασης, ώστε να καθοριστεί η πολιτική στρατηγική για την ενσωμάτωση των Ρομά. Να ορίζονται σαφείς προτεραιότητες και στόχοι και μετρήσιμοι δείκτες στον τομέα της απασχόλησης των Ρομά.
- 2) Δημιουργία επιχειρηματικών σχεδίων για την επαγγελματική ενσωμάτωση των Ρομά στις τοπικές κοινωνίες. Μπορούν να αξιοποιηθούν υπάρχουσες εμπειρίες που εγγυώνται τη συνέχιση και τη βιωσιμότητα μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων δράσεων.
- 3) Δημιουργία ευκαιριών επαγγελματικής κατάρτισης μέσω επιδοτούμενων σεμιναρίων, ώστε οι Ρομά να αποκτήσουν δεξιότητες για τη δημιουργία κοινωνικής επιχείρησης.
- 4) Να αποτελέσει πολιτική προτεραιότητα η ένταξη των Ρομά, με δέσμευση των πολιτικών θεσμικών οργάνων και πολιτική βούληση.
- 5) Συνεργασία με άλλους παράγοντες, όπως η δημιουργία περαιτέρω εταιρικών σχέσεων με ερευνητικά ιδρύματα (πχ αξιολόγηση επιπτώσεων) ή ιδιωτικές εταιρίες (ιδιαίτερα, για προγράμματα απασχόλησης) που στηρίζουν την προώθηση της ενσωμάτωσης των Ρομά.
- 5) Συμπερίληψη των επαγγελματικών θεμάτων Ρομά σε γενικές πολιτικές (αποφεύγοντας ξεχωριστά ή παράλληλα προγράμματα).
- 6) Οι πρωτοβουλίες πρέπει να επιτυγχάνουν «ρητή αλλά όχι αποκλειστική στόχευση» που σημαίνει ότι θα πρέπει να είναι προσαρμοσμένες και ανοιχτές στους Ρομά αλλά να περιλαμβάνουν επίσης και άλλους δυνητικούς δικαιούχους, ιδιαίτερα, τις ευάλωτες και περιθωριοποιημένες ομάδες.

4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το πεδίο της κοινωνικής επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα χαρακτηρίζεται από μεγάλες προκλήσεις, κυρίως εξαιτίας της έλλειψης οικονομικών πόρων και της αμοιβαίας υποστήριξης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας. Παρόλα αυτά επικρατεί ένα ιδιαίτερα θετικό κλίμα, καθώς και έντονη δραστηριοποίηση από την πλευρά των κοινωνικών επιχειρήσεων, όπου η συμμετοχή των κρατικών θεσμών είναι έντονη και αφορά το σχεδιασμό και την ανάπτυξη δράσεων, όπως τα επιχειρησιακά προγράμματα στήριξης.

Σε κάθε περίπτωση, ο ρόλος της Ευρωπαϊκής χρηματοδότησης, έχει διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη της κοινωνικής επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα. Για το λόγο αυτό, υπάρχουν πολλές προσδοκίες από την κεντρική διοίκηση και τοπική αυτοδιοίκηση για την ανάπτυξη των κατάλληλων υποδομών σε τοπικό επίπεδο και την χρηματοδοτικών μηχανισμών για την τρέχουσα προγραμματική περίοδο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

Αδάμ, Σ., *Οδηγός Δημιουργίας Κοινωνικών Επιχειρήσεων*, Ίδρυμα Χάινριχ Μπελ Ελλάδα, Θεσσαλονίκη 2014

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Κοινωνική οικονομία και κοινωνική επιχειρηματικότητα. Οδηγός για την Κοινωνική Ευρώπη*, Τεύχος 4, Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Κοινωνικής Ένταξης, Μάρτιος 2013.

Μονάδα Καινοτομίας & Επιχειρηματικότητας (Μο.Κ.Ε.), *Οδηγός Κοινωνικών Επιχειρήσεων*, ΤΕΙ Σερρών.

Νόμος 1667/1986 (ΦΕΚ 196 Α') : Αστικοί συνεταιρισμοί και άλλες διατάξεις

Νόμος 2716/1999 (ΦΕΚ Α' 96/17-5-1999): Ανάπτυξη και εκσυγχρονισμός των υπηρεσιών ψυχικής υγείας και άλλες διατάξεις

Νόμος 4019/11 (ΦΕΚ 216 Α/30-9-2011): Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα και λοιπές διατάξεις.

Συνήγορος του Πολίτη, *Καταπολέμηση των διακρίσεων*, Ειδική έκθεση 2013 (άρθρο 20, παράγρ. 3 Ν. 3304/2005).

Συνήγορος του Πολίτη, *Πρακτικός οδηγός για Δημοτικές Αρχές. Υπάρχουν σκηνίτες και κοινωνικά αποκλεισμένοι Τσιγγάνοι/Ρομά στο Δήμο μας. Τι μπορούμε να κάνουμε;* Πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας για την Απασχόληση και την Κοινωνική Αλληλεγγύη (2007-2013).

Τζουβελέκας Μ. και Zoehrer Κωνσταντίνα, Ο νόμος 4019/2011 - Προϋποθέσεις λειτουργίας της Κοινωνικής Οικονομίας για μια βιώσιμη αγορά εργασίας, Αθήνα 2014.

Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, *Στρατηγικό Σχέδιο για την ανάπτυξη του τομέα της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας*, ΕΣΠΑ, Αθήνα, Φεβρουάριος 2013.

Ξενόγλωσση

European Commission, *A map of social enterprises and their eco-systems in Europe. Country Report: Greece*, European Union, 2014.

Nasioulas, I., *Social Cooperatives in Greece. Introducing New Forms of Social Economy and Entrepreneurship*, International Review of Social Research, Volume 2, Issue 2, June 2012, 151-171.

Toth Ian, Dan An. and Briciu C., *Social economy and Roma communities challenges and opportunities*, Bucharest 2012.